

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การศึกษาวิชาอาชีพ หรือ อาชีวศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ
ประการหนึ่ง ดังที่มีผู้กล่าวว่า...

ปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาประเทศคือการรู้จักระบบการศึกษา
ทางานอาชีวศึกษา ซึ่งผลิตกำลังคนที่สามารถทำงานไต่ออกไปปฏิบัติงาน
ในวงการอุตสาหกรรม เพื่อพัฒนาประเทศไต่อย่างมีประสิทธิภาพ กำลังคน
เหล่านี้จะมีคุณภาพเพียงไรนั้นก็ขึ้นอยู่กับระบบการศึกษาคงถาวร¹

จึงอาจกล่าวไต่ว่าการศึกษาวชิอาชีพหรืออาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดขึ้นเพื่อ
สนองความต้องการของบุคคลประการหนึ่งคือ ความต้องการที่จะสามารถประกษอาชีพ
และมีรายได้เพื่อเลี้ยงชีวิต ดังที่ สาโรช บัศรี ไต่กล่าวว่า "อาชีวศึกษาเป็นการศึกษา
ที่จัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของบุคคลและสังคมที่บุคคลนั้น ๆ อาศัยอยู่เพราะความ
ต้องการประการหนึ่งของบุคคลที่ปรากฏออกมาอย่างชัดเจนคือความต้องการที่จะประกษ
อาชีพเป็น มีงานทำและมีรายได้เลี้ยงชีวิต"²

การศึกษาวชิอาชีพหรืออาชีวศึกษาสามารถสนองความต้องการดังกล่าวของ
บุคคลไต่ เพราะมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญคือเป็นการเตรียมประกษการณ์ ความสามารถ

¹วัลลภ จันทรตระกูล, "การศึกษานิตุทางการสอนวิชาช่างอุตสาหกรรมสาขา
เครื่องกลในระคัยประกาศนียบัตรวิชาชีพของอาจารย์ในโรงเรียนอาชีวศึกษาของรัฐบาล"
วารสารการวิจัยทางการศึกษา, เล่มที่ 11 ฉบับที่ 1 (พ.ศ.2524): 80.

²สาโรช บัศรี และคณะ, การศึกษาเพื่อการงานและอาชีพ (กรุงเทพฯ:
วัฒนาพานิช, 2521), หน้า 1.

และทักษะในวิชาชีพให้กับบุคคลใดก็ตามที่ เจ คัมเปิลยู เกียคิโน (J.W.Giachino) และ ราล์ฟ โอ กัลลิ่งตัน (Ralph O.Gallington) ได้กล่าวไว้

การศึกษาวชิชาชีพหรืออาชีวศึกษาเป็นวิชาที่เตรียมพร้อมการปฏิบัติงานในการทำงานให้กับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถและทักษะตามสาขาวิชาชีพของตน ซึ่งระดับความสามารถหรือทักษะดังกล่าวจะพิจารณาจากความสำเร็จขั้นสุดท้ายคือผลงาน ดังนั้นในกระบวนการของการเรียนการสอนจึง เน้นการพัฒนาทักษะในวิชาชีพยิ่งกว่าส่วนอื่น ๆ³

ดังนั้นเมื่อพิจารณาจากคำกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสามารถและทักษะในวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเรียนการสอนวิชาชีพ และการที่จะได้มาซึ่งความสามารถและทักษะในวิชาชีพดังกล่าวนี้ผู้เรียนจะต้องมุ่ง เน้นการฝึกปฏิบัติเป็นสำคัญ

การฝึกงานอาชีพ เป็นกระบวนการในการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาความสามารถและทักษะในวิชาชีพของผู้เรียนให้มีทักษะและพร้อมที่จะออกไปประกอบอาชีพได้ ในประเทศที่พัฒนาแล้วเช่นประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถจัดกระบวนการในการเรียนการสอนด้านวิชาชีพในโรงเรียนเพื่อความสามารถ ทักษะและความพร้อมในการทำงานของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี ดังจะยกตัวอย่างต่อไปนี้

นักเรียนแผนการเรียนวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษาตอนปลายของโรงเรียนแบรตเทิลโบโร ยูเนียน ไฮสกูล (Brattleboro Union High School) รัฐเวอร์มอนต์ (Vermont) จะเรียนภาคปฏิบัติในสาขาวิชาชีพของตนควบคู่การทำงานจริง โดยนักเรียนแผนการเรียนคหกรรมศาสตร์จะดำเนินการฝึกปฏิบัติการ 1 เดือน ที่ Le Cordon Bleu สัปดาห์ละ 2 วัน ระหว่างเวลา 10.30-13.00 น. เพื่อให้นักเรียนได้ฝึกการทำอาหาร การบริการและการดำเนินการด้านอื่น ๆ นักเรียนแผนการเรียนช่างก่อสร้างจะสร้างบ้านชั้นเดียว 3 ห้องนอน จำนวน 1 หลัง ทุก ๆ 2 ปี โดยมีนักเรียนแผนการเรียนสถาปัตยกรรมเป็นผู้ออกแบบ นักเรียนที่เรียน

³ J.W. Giachino, Ralph O.Gallington, Course Construction in Industrial Arts, Vocational and Technology Education (Chicago: American Technical Society, 1978), p.122.

หลักพื้นฐานจะวางผังและปลูกไม้ประดับรอบบริเวณบ้าน นักเรียนช่าง
 ปรุจะเดินท่อประปา นักเรียนช่างไฟฟ้าจะเดินสายไฟฟ้าภายในบ้าน
 นักเรียนช่างไม้จะทำโครงสร้างบาน และนักเรียนที่เรียนการทอถุง
 ภายในจะทอถุงบาน เมื่องานทุกอย่างเสร็จเรียบร้อยแล้วจะมีผู้เชี่ยวชาญ
 ในสาขาอาชีพนั้น ๆ เป็นคู่ประเมินผล⁴

ตัวอย่างที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าประเทศที่มีความพร้อมโดยเฉพาะด้าน
 งบประมาณในการจัดการศึกษา เช่นประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถจัดการเรียนการสอน
 การเรียนการสอนวิชาอาชีพในโรงเรียนด้วยการปฏิบัติเพื่อให้ผู้เรียนมีความสามารถ
 ทักษะและประสบการณ์ในวิชาชีพของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การปฏิบัติงานในการเรียนการสอนวิชาอาชีพจากตัวอย่างที่กล่าวมาเป็นวิธี
 การฝึกงานอาชีพวิธีหนึ่งใน 3 วิธี ดังจะกล่าวต่อไป

คณะกรรมการพิจารณาวิธีการฝึกงานอาชีพแห่งประเทศออสเตรเลียที่ทำการ
 ศึกษาเกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพในทวีปยุโรป (Australia Tripartite Mission
 to Study Methods of Training Skilled Workers in Europe) ได้แบ่ง
 วิธีการฝึกงานอาชีพออกเป็น 3 วิธีคือ⁵

1. การฝึกงานอาชีพทั่วไป (Apprenticeship)
2. การฝึกงานอาชีพเต็มเวลาในสถานศึกษา (Full-time Vocational
 Training in Schools)
3. การฝึกงานอาชีพแบบผสมผสานระหว่างการฝึกงานอาชีพในสถาน
 ศึกษาและการฝึกงานอาชีพระหว่างการทำงาน (A Mixed System of Vocational
 School Training and On-the-job Training)

⁴ A.L.Morgan, "The School that Teaches Real Life," แปล
 โดย พิภพ ประเสริฐศรี, วิทยากรย์ ปีที่ 82 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2527): 16-18.

⁵ Australia Tripartite Mission to Study Methods of Train-
 ing Skilled Workers in Europe, The Training of Skilled Workers
 in Europe (Melbourne: Department of Labour and National Service,
 1970), p.19.

คณะกรรมการดังกล่าวยังได้กล่าวอีกว่า

การฝึกงานอาชีพทั้ง 3 วิธี มีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป ทั้งนี้หากประเทศใดจะนำเอาวิธีการฝึกงานอาชีพดังกล่าวไปใช้ของพิจารณาถึงความเหมาะสมกับประเทศของตน บุคลากรทางการศึกษาวิชาชีพในบางประเทศ เช่น ฟินแลนด์ เนเธอร์แลนด์ และนอร์เวย์มีความคิดเห็นว่าการฝึกงานวิธีที่ 3 ที่ดีสุด เพราะผู้เรียนได้เรียนรูภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติบางส่วนในโรงเรียน แล้วยังได้รับประสบการณ์มากยิ่งขึ้นเมื่อเข้ารับการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการตามเวลาที่กำหนดไว้อย่างเหมาะสม⁶

นอกจากนั้น มานูเอล ซีเมลแมน (Manuel Zymelman) ยังได้แบ่งการฝึกงานอาชีพออกเป็น 3 วิธีเช่นเดียวกันคือ⁷

1. การฝึกงานอาชีพระหว่างการทำงาน (On-the-job Training)
2. การฝึกงานอาชีพนอกที่ทำงาน หรือการฝึกงานอาชีพเพื่อทักษะในวิชาชีพ (Off-the-job Training) ทั้งที่จัดขึ้นในโรงเรียน ศูนย์ฝึกงานอาชีพ หรือโรงงานและสถานประกอบการ
3. การฝึกงานอาชีพร่วม (Cooperative-work Training) ระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการ

ซีเมลแมน ยังได้กล่าวถึงข้อดีและข้อเสียของการฝึกงานอาชีพทั้ง 3 วิธีว่า

การฝึกงานอาชีพวิธีที่ 1 มีข้อดีคือ ผู้เข้ารับการฝึกงานทำงานแล้ว แต่ก็มีข้อเสียคือ สามารถรับคนเข้าฝึกงานอาชีพได้จำกัดตามตำแหน่งงานและมุ่งเน้นการฝึกทักษะที่จำเป็นไปใช้ในการปฏิบัติงานเฉพาะตำแหน่งเท่านั้น วิธีที่ 2 มีข้อดีคือ สามารถฝึกได้อย่างกว้างขวางและเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ผู้เข้ารับการฝึกงานจะได้พบกับทักษะด้านอื่น ๆ ที่จะช่วยให้เขามีผลงาที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น แต่ก็มีข้อเสียคือต้องใช้งบประมาณผู้เข้ารับการฝึกให้เหมาะสมกับคุณภาพการฝึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีฝึกกับ

⁶ Ibid., p.21.

⁷ Manuel Zymelman, The Economic Evaluation of Vocational Training Programs (London: The Johns Hopkins University Press, 1976), p.4.

เครื่องมือที่มีราคาแพง และข้อเสียอีกประการหนึ่งคือไม่มีหลักประกันว่า เมื่อการฝึกสิ้นสุดลงผู้เข้ารับการฝึกจะมีงานทำหรือไม่ ส่วนการฝึกวิธีที่ 3 มีข้อดีคือ ผู้เข้ารับการฝึกได้รับประสบการณ์และคาบออบแทนชุดออบจนเป็น วิธีการฝึกที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกสำเร็จการศึกษาควย แต่ก็มีข้อเสียคือ การฝึกจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับเจ้าของสถานประกอบการหรือนายจ้างเท่านั้น⁸

การฝึกงานอาชีพวิธีใด ๆ ก็ตาม กล่าวได้ว่ามีความจำเป็นและมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาวิชาอาชีพเพราะเป็นวิธีการศึกษาที่จะทำให้ผู้เรียนหรือผู้เข้ารับการฝึกมีทักษะและประสบการณ์ในการทำงานอย่างแท้จริง

ทั้งนี้กล่าวมาแล้วว่าการที่จะนำเอาวิธีการฝึกงานอาชีพวิธีใดไปใช้ใน ประเทศใดนั้นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของ ประเทศนั้น ๆ เช่นการฝึกงานอาชีพในโรงเรียนอาจจะเหมาะสมกับประเทศที่มีความพร้อมด้านวัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือในการฝึก ตลอดจนงบประมาณในการจัดการศึกษา เช่นประเทศสหรัฐอเมริกา ในขณะที่การฝึกงานอาชีพระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการอาจจะมีความเหมาะสมกับประเทศที่ขาดความพร้อมด้านงบประมาณในการจัดการศึกษา รวมทั้งด้านวัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือในการฝึกอย่างประเทศไทย ทั้งนี้ กล่าวถึงต่อไปนี้

การจัดการศึกษาวิชาอาชีพโดย เฉพาะระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยในปัจจุบันนี้ได้ขยายขอบเขตกว้างขวางขึ้นและรัฐบาลได้มีนโยบายพัฒนาการศึกษาวิชาอาชีพ ในระดับดังกล่าว โดยได้กล่าวไว้ในแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ที่เกี่ยวกับการศึกษาวิชาอาชีพในข้อที่ 32 ว่า "การจัดการศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษามุ่งให้ ผู้เรียนมีความรู้ในวิชาอาชีพเหมาะสมกับวัย ความต้องการ ความสนใจและความถนัด เพื่อให้แต่ละบุคคลเข้าใจและรู้จักเลือกอาชีพที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม"⁹

⁸ Ibid., p.4.

⁹ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520, หมวด 3 ระบบการศึกษา (กรุงเทพฯ: อักษรวิจิตร, 2520), หน้า 8.

นโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ให้ความสำคัญกับการพัฒนาการศึกษาวิชาอาชีพประเภทหนึ่ง ดังที่ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร ได้กล่าวว่า นโยบายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 เป็นนโยบายหลักในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อป้องกันและแก้ปัญหาการว่างงานและปัญหาความสูญเปล่าทางการศึกษา¹⁰

อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาวิชาอาชีพตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษาได้ประสบปัญหาต่าง ๆ หลายประการ ดังมีกล่าวไว้ในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) ว่า "การเรียนการสอนวิชาชีพยังไม่บรรลุตามวัตถุประสงค์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 และหลักสูตร พ.ศ.2521 เพราะขาดครูวิชาอาชีพ วัสดุ-อุปกรณ์การฝึกงานไม่เพียงพอ การมีเทศและการแนะแนวทำได้ไม่เต็มที่"¹¹

เหตุที่กล่าว เช่นนี้เพราะวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 ได้กำหนดไว้ว่า

การจัดการศึกษาวิชาอาชีพในระดับมัศึกษานั้นมุ่งที่จะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ มีความรู้ความชำนาญที่สามารถนำไปใช้ปฏิบัติและประกอบอาชีพได้จริงอย่างหนึ่ง หรือเพื่อใ้ครูแนะแนวทางที่จะศึกษาเพิ่มเติมตามความถนัดและความสนใจของแต่ละบุคคลอีกอย่างหนึ่ง การจัดสถานศึกษาอาจจัดรวมอยู่ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยทั่วไป หรือจัดเป็นเอกเทศโดยเน้นการฝึกทักษะในระดับถึงฝีมือและระดับฝีมือ¹²

¹⁰ สวัสดิ์ สุวรรณอักษร, "การพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการทำงาน" วารสารการศึกษาแห่งชาติ, ปีที่ 18 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม-พฤศจิกายน 2528): 6.

¹¹ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2524-2529) (กรุงเทพฯ: พับนศึกษา, 2524), หน้า 74.

¹² แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520, หมวด 3 ระบบการศึกษา, หน้า 10.

การจัดการศึกษาวิชาอาชีพที่ไม่สามารถบรรลุตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว เป็นสาเหตุทำให้ผู้เรียนขาดความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์และความชำนาญที่จะนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ นอกจากนี้ ผู้สพร พฤติพานิช ใ้กล่าวการศึกษาปัญหาการเรียนการสอนวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพในระดับมัธยมศึกษา ตามทัศนะของผู้ปกครอง พบว่ามีปัญหาบ้านอุปการะการเรียนการสอนยังไม่พร้อม โรงเรียนชาครุวิชาอาชีพ และไม่มี การปรึกษากันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน¹³

จากงานวิจัยดังกล่าว จะเห็นได้ว่าปัญหาขาดความพร้อมบ้านอุปการะการเรียนการสอน ชาครุวิชาอาชีพและขาดการปรึกษากันระหว่างโรงเรียนกับชุมชนเป็นปัญหาสำคัญที่เป็นอุปสรรคต่อการบรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนวิชาอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษา พ.ศ.2521 ทั้งนี้ในการพัฒนาการศึกษาวิชาอาชีพควรได้รับการช่วยเหลือและความร่วมมือจากหลายฝ่ายโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากชุมชน

อย่างไรก็ตามรัฐบาลได้เห็นความสำคัญของปัญหาการเรียนการสอนวิชาอาชีพ โดยเฉพาะด้านการฝึกงานอาชีพเพื่อให้เกิดทักษะและมีประสบการณ์ในวิชาอาชีพ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศใช้ระเบียบว่าด้วยการใ้ฝึก เรียนศึกษาหาความรู้จากแหล่ง วิชาการ สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยมศึกษา พ.ศ. 2523 เพื่อใ้ฝึก เรียนมีทักษะและประสบการณ์ในวิชาอาชีพ โดยมีหลักการที่จะสนับสนุน การอาชีพศึกษาใ้ผสมผสานไว้ในการศึกษาทุกระดับ และเปิดโอกาสใ้ฝึก เรียนระดับ มัธยมศึกษาสามารถหาความรู้และฝึกทักษะจากสถานประกอบการนอกจากสถานศึกษาของ ตนใ้¹⁴

¹³ ผู้สพร พฤติพานิช, "ทัศนะของผู้ปกครองนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1 จังหวัดกาญจนบุรีเกี่ยวกับวิชาการงานและอาชีพตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521" (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, พ.ศ.2522), หน้า 44.

¹⁴ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษา ตอนปลาย พ.ศ.2524 แผนการเรียนวิชาอาชีพ (วช.1) และวิชาอาชีพ (วช.2) (กรุงเทพฯ: กองทั้สสุและอุปการะการศึกษา กรมสามัญศึกษา, 2528), หน้า 55-59.

แม้ว่าได้ประกาศใช้ระเบียบดังกล่าว การเรียนการสอนวิชาอาชีพระดับมัธยมศึกษา ยังคงประสบปัญหาอยู่เช่นเดิมดังที่ สงข ลักษณ์ ได้ศึกษาสภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพและการใช้แหล่งวิทยากรและสถานประกอบการตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521 พอสรุปได้ว่า¹⁵

1. โรงเรียนส่วนมาก (ร้อยละ 76.92) สอนวิชาอาชีพเองภายในโรงเรียนและมีโรงเรียนส่วนน้อย (ร้อยละ 23.08) ที่จัดให้นักเรียนได้ฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน
2. ในจังหวัดต่าง ๆ ส่วนน้อย (ร้อยละ 36.62) ที่แต่งตั้งกรรมการสำรวจแหล่งประกอบการต่าง ๆ และในจำนวนจังหวัดเหล่านี้มีเพียงร้อยละ 10.39 เท่านั้นที่ส่งนักเรียนไปฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน
3. โรงเรียนขาดความรู้ความเข้าใจและข้อปฏิบัติในการใช้สถานฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียน ขาดสถานที่ฝึกงานและขาดอุปกรณ์การสอน
4. เจ้าของสถานประกอบการส่วนใหญ่ไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของการฝึกงานอาชีพ จึงไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร นอกจากนั้นสถานประกอบการมีขนาดเล็กไม่ค่อยมีงานให้นักเรียนทำ และอุปกรณ์จำนวนจำกัดไม่เพียงพอที่จะให้นักเรียนฝึกงานอาชีพได้
5. ระยะเวลาในการฝึกน้อยเกินไป การฝึกไม่ต่อเนื่อง ทำให้นักเรียนไม่เกิดทักษะที่พอในอาชีพนั้น ๆ
6. นักเรียนและครูนิเทศขาดความสะดวกเรื่องพาหนะรับส่งและมีปัญหาในการจัดการวางสอนเพราะต้องจัดการวางพิเศษ

¹⁵ สงข ลักษณ์, "การศึกษาสถาณภาพของการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพและการใช้แหล่งวิทยากรและสถานประกอบการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ.2521" เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่องการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และท่าปรกเจริญผล, 2524), หน้า 21-22.

นอกจากนั้น อูซา เหมทะศิลป์ ยังได้ศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการส่งนักเรียนออกฝึกงานอาชีพนอกสถานที่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 สรุปได้ว่าสาเหตุของการไม่ส่งนักเรียนออกฝึกงานอาชีพนอกสถานที่คือ สถานประกอบการไม่มีปริมาณงานมากพอ โรงเรียนไม่มีรายชื่อสถานประกอบการ สถานประกอบการอยู่ห่างไกลโรงเรียน โรงเรียนมีปัญหาค่าใช้จ่ายและครูออกนิเทศ บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานดังกล่าวยังมีความคิดเห็นว่าแนวปฏิบัติว่าควยระเบียนการให้นักเรียนหาความรู้จากแหล่งวิทยากรฯ ปฏิบัติไต่ถาม ในค่านการสำรวจมาตรฐานของสถานประกอบการ การตกลงรายละเอียดเกี่ยวกับการฝึก การกำหนดครูนิเทศ และการคมนาคมลำบาก ตลอดจนขาดงบประมาณและเป็นภาระแก่เจ้าของสถานประกอบการซึ่งมุ่งประโยชน์ในการหาเลี้ยงชีพ¹⁶

ผลสรุปจากงานวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสาเหตุของปัญหาค่านการฝึกงานอาชีพนอกโรงเรียนว่ามีหลายประการ แต่สาเหตุที่สำคัญคือ ขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนกับเจ้าของสถานประกอบการ ขาดงบประมาณและขาดการดำเนินงานในการฝึกงานอาชีพอย่างจริงจัง แม้กระทั่งประกาศใช้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 การศึกษาวิชาอาชีพก็ยังคงประสบปัญหา เช่นเดิม ดังที่ปรากฏในการวิจัยของ ทศนิยม ใจชื่อ ซึ่งพอสรุปได้ว่าโรงเรียนขาดความพร้อมด้านโรงงานหรือห้องปฏิบัติการด้านเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ในการฝึก และประสบปัญหาภาคสนามสถานที่ฝึกงานอาชีพ จึงมีโรงเรียนเพียง

¹⁶ อูซา เหมทะศิลป์, "ความคิดเห็นของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานในการจัดส่งนักเรียนออกฝึกงานอาชีพนอกสถานที่ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521" เอกสารประกอบการประชุมทางวิชาการ เรื่องการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และท่าปากเจริญผล, 2524), หน้า 21-22.

ร้อยละ 25.81 เท่านั้นที่ส่งนักเรียนออกไปฝึกงานในสถานประกอบการทั้ง ๆ ที่ร้อยละ 67.74 เห็นว่าการส่งนักเรียนออกไปฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการมีความจำเป็น เพราะจะทำให้นักเรียนได้รับประสบการณ์จริงมากที่สุด¹⁷

ไชยพร กัมพิจิตานนท์ ยังได้กล่าวถึงสภาพการเรียนการสอนวิชาอาชีพใน
 เขตการศึกษา 8 เกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพว่าไม่มีโรงเรียนใดส่งนักเรียนออกไปฝึก
 งานอาชีพนอกโรงเรียนเลย¹⁸

แม้ว่าจะประสบปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ในการฝึกงานอาชีพของนักเรียน
 แต่ปัญหาก็กล่าวก็สามารถที่จะขจัดให้หมดไปได้ถ้าได้รับความร่วมมือจากเจ้าของสถาน
 ประกอบการในการรับนักเรียนเข้าฝึกงานอาชีพ หลังจากได้มีการตกลงร่วมกันกับโรงเรียน
 ในด้านต่าง ๆ เช่น เวลาในการฝึก ค่าใช้จ่าย การนิเทศ และการประเมินผล เป็นต้น
 ดังที่มีระบุไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการให้นักเรียนนักศึกษาหาความรู้
 จากแหล่งวิทยากร สถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระในระดับมัธยมศึกษา
 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2526 ว่า "โรงเรียนและสถานประกอบการต้องตกลงร่วมกันในด้านเวลาฝึก

¹⁷ ทศนิยม ใจซื่อ, "ปัญหาการจัดแผนการเรียนวิชาอาชีพในโรงเรียนมัธยมศึกษา
 ขอนปลาย สังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต
 ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 9, 120.

¹⁸ ไชยพร กัมพิจิตานนท์, "สภาพการเรียนการสอนวิชาพื้นฐานอาชีพตาม
 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 ในเขตการศึกษา 8" (วิทยานิพนธ์ครุศาสตร
 มหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), หน้า 157.

ค่าใช้จ่าย การนิเทศ การประเมินผลและรายไค้ที่สิ่งมีของผู้เข้ารับการฝึกงานอาชีพ" ¹⁹

นอกจากนั้น นโยบายข้อ 15 ของการพัฒนาการศึกษาระดับมัธยมศึกษาในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 5 พ.ศ. 2525-2529 ยังกำหนดว่า "ให้มีการหาข้อมูล และกำหนดมาตรการเพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนสามารถใช้ทรัพยากร โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์จากสถานประกอบการของรัฐและเอกชนในท้องถิ่นเพื่อเป็นประโยชน์ในการศึกษา และเป็นแหล่งฝึกงานของนักเรียน" ²⁰

จะเห็นได้ว่า นโยบายและวัตถุประสงค์ของการพัฒนาการศึกษาวิชาอาชีพทั้งแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525-2529) และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) มุ่งเน้นการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนด้วยการฝึกงานอาชีพ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำเอาวิชาอาชีพและความรู้ที่ไ้เรียนมาไปประกอบอาชีพไ้ ²¹

จึงอาจกล่าวไ้ว่าความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและหน่วยงานของเอกชนจะทำให้การเรียนการสอนวิชาอาชีพประสบผลสำเร็จตามนโยบายและวัตถุประสงค์ดังกล่าวไ้ ดังนั้นในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) จึงมีนโยบายกำหนดไว้ในหมวดการระดมสรรพกำลังข้อที่ 5 ว่า "ให้สถานประกอบการและธุรกิจเอกชนมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากขึ้น โดยให้ไ้สถานประกอบการ

¹⁹ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2524 แผนการเรียนวิชาอาชีพ (วช.1) และวิชาอาชีพ (วช.2), หน้า 60-61.

²⁰ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 5 พ.ศ. 2524-2529, หน้า 76.

²¹ กองนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ร่างวัตถุประสงค์ นโยบายและวงเงินเพื่อพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) (เอกสารอัครโรเนียว) (1 เมษายน 2528), หน้า 12.

และโรงงานเป็นแหล่งฝึกงานอาชีพของนักเรียน และช่วยพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน"²²

นโยบายของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) คึงกล่าวมุ่งที่จะแก้ไขปัญหาการศึกษาวิชาอาชีพที่สำคัญคือปัญหาเกี่ยวกับผู้สำเร็จการศึกษาวิชาอาชีพหรืออาชีวศึกษาไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีถ้าไม่ได้รับการฝึกงานอาชีพในแหล่งที่ทำงานเสียก่อนและปัญหาเกี่ยวกับการขาดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและสถานประกอบการในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งปัญหาคึงกล่าวจะก่อให้เกิดการว่างงาน²³

นอกจากนั้น จำเนียร จวงตระกูล ผู้อำนวยการสภาองค์การนายจ้างแห่งประเทศไทย ได้กล่าวถึงการร้องเรียนของนายจ้างเกี่ยวกับปัญหาของลูกจ้างว่า "เมื่อรับคนที่จบการศึกษาจากระดับอาชีวศึกษาเข้าทำงานแล้วไม่สามารถทำงานได้ทันทีจะต้องเสียเวลาฝึกงานอยู่ระยะหนึ่ง"²⁴

คึงนั้นปัญหาคึงกล่าว เป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษามีสถานภาพในการทำงานต่ำ กล่าวคืออาจจะได้รับค่าจ้างแรงงานน้อย ต้องรอเวลาในการรับเข้าทำงานช้ากว่าปกติ และที่สำคัญคือการว่างงานเพราะนายจ้างจะหันไปจ้างผู้ที่สามารถปฏิบัติงานได้ดีกว่าโดยไม่คำนึงถึงระดับการศึกษา

²² กองนโยบายและแผนการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ร่างวัตถุประสงค์ นโยบายและวงเงิน เพื่อพัฒนาการศึกษาของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ระยะเวลา 6 (พ.ศ.2530-2534), หน้า 7-8.

²³ King Mongkut's Institute of Technology, North Bangkok, "The Seminar on Apprenticeship Training within the Frame of Vocational Education" (24-28 June, 1983), Final Report (Bangkok, King Mongkut's Institute of Technology, North Bangkok, 1983), pp. 5, 10.

²⁴ จำเนียร จวงตระกูล, "การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มผลิตภาพช่วยแก้ปัญหาของชาติ ใต้อย่างไร" รายงานสัมพันธ์, ปีที่ 27 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-มิถุนายน 2528): 47.

ถ้าเปรียบเทียบการจัดการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพในมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพและในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาในค่านคุณภาพแล้วจะเห็นว่าการจัดการศึกษาในสถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษาจัดได้อย่างมีประสิทธิภาพกว่า ดังที่จาริก อยะวงค์ กล่าวไว้ว่า "สถานศึกษาสังกัดกรมอาชีวศึกษามีความพร้อมด้านอุปกรณ์การสอนมากกว่า และได้รับงบประมาณค่าวัสดุฝึกสำหรับนักเรียนเป็นรายหัวต่อปีอีกด้วย จึงสามารถจัดการศึกษาได้มีประสิทธิภาพมากกว่า"²⁵ การเปรียบเทียบดังกล่าวเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า ผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพประสบปัญหาอย่างมากในด้านการไม่สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีหลังจากจบการศึกษา จึงทำให้เกิดการว่างงานสูง ดังที่กล่าวไว้ในสรุปผลการวิจัยเรื่อง การศึกษากับการมีงานทำว่า "ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายสายอาชีพ มีอัตราการว่างงานร้อยละ 13.4 ในปี พ.ศ. 2525 และจะสูงขึ้นเป็นร้อยละ 15.2 ในปี พ.ศ. 2534"²⁶

ดังนั้นเพื่อแก้ไขและลดปัญหาดังกล่าวจึงควรปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาอาชีพในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยอาศัยความร่วมมือจากสถานประกอบการหรือหน่วยงานอื่น ๆ มากขึ้น ดังที่ ชวส์ดี สุวรรณอักษร ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า

รัฐบาลควรจะดำเนินการออกกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับ นโยบายให้ตั้งหน่วยงานภาครัฐบาลและภาคเอกชนรับนักเรียนเข้าฝึกปฏิบัติงานเพื่อหาประสบการณ์และหน่วยงานต่าง ๆ ควรพิจารณาประสานงานในการทำงานเป็นคุณสมบัติที่สำคัญในการรับสมัครคนเข้าทำงานในหน่วยงานนั้น ๆ²⁷

²⁵ จาริก อยะวงค์, "ความร่วมมือระหว่างสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาและกรมอาชีวศึกษา ในการจัดแผนการเรียนสายอาชีพตามหลักสูตร ปวช. 2524," วารสารแนะแนว ปีที่ 16 ฉบับที่ 79 (กุมภาพันธ์-มีนาคม 2525): 45.

²⁶ กองวิจัยการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สรุปผลการวิจัยการศึกษากับการมีงานทำ (กรุงเทพฯ: มปท., 2528), หน้า 3, 5.

²⁷ ชวส์ดี สุวรรณอักษร, "ทิศทางการศึกษาเพื่ออาชีพในแผน 6" สยามรัฐ วันที่ 24 ธันวาคม 2527, หน้า 3.

เท่าที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าความร่วมมือในการจัดการศึกษาวิชาชีพ
 ควบคู่การรับนักเรียนเข้าฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของเจ้าของสถานประกอบการ
 การนั้นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการศึกษาวิชาชีพของประเทศไทย
 ให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น เพราะการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการนั้นจะมีประโยชน์
 ต่อนักเรียนมากกว่าการฝึกงานอาชีพในโรงเรียน ดังที่ ซี วอน บาค (C. von
 Bach) นักปราชญ์ชาวเยอรมันได้กล่าวว่า "โรงเรียนไม่ควรสอนสิ่งที่โรงงานสามารถ
 สอนได้ดีกว่าเพราะในโรงงานนั้นสามารถทำให้เห็นงานจริงและทำให้คนทั่วไปสามารถ
 เข้าใจได้ดีกว่า"²⁸ นอกจากนี้ยังมีผู้ให้เหตุผลที่สำคัญหลายประการที่สนับสนุนว่าการจัด
 การศึกษาวิชาชีพควรจะมุ่งเน้นการฝึกงานอาชีพเป็นสำคัญ ดังบทความและงานวิจัย
 ที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้

กวี วงศ์พูน กล่าวไว้ว่า "การฝึกงานอาชีพจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึก
 มีมนุษยสัมพันธ์ มีการทัศนคติในการทำงานที่แน่นอน มีเพื่อน ตรงต่อเวลา และมี
 ประสบการณ์ในการทำงานจริงซึ่งหาไม่ได้ในชั้นเรียน"²⁹

วราภรณ์ บวรศิริ กล่าวว่า "การฝึกงานอาชีพจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกมี
 ประสบการณ์ในการทำงานซึ่งมีความสำคัญต่อความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพของบุคคล"³⁰

ราล์ฟ อี เมสัน (Ralph E. Mason) ปีเตอร์ จี เฮนส์ (Peter G.
 Haines) และ ลอร์เรน ที เฟอ์เทโค (Lorraine T. Furtado) กล่าวว่า

²⁸ C. Von Bach, อ้างถึงใน เกชา ลาวลยะวัฒน์ "ระบบการฝึกช่างอุตสาหกรรม
 ในเยอรมัน" สารพัฒนาหลักสูตร, ฉบับที่ 34 (มกราคม 2528): 65.

²⁹ กวี วงศ์พูน, "หลักสูตรที่มีการฝึกงาน ประสบการณ์ที่ต้องยอมรับ" สารพัฒนา
 หลักสูตร ฉบับที่ 23 (สิงหาคม 2526): 27.

³⁰ วราภรณ์ บวรศิริ, "การอาชีวศึกษาและตลาดแรงงาน" เอกสารประกอบ
 การประชุมทางวิชาการ เรื่องการวิจัยทางการศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์และทำปกเจริญผล, 2524), หน้า 13.

"การฝึกงานอาชีพจะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกมีความรู้และทักษะในการทำงาน มีความเข้าใจ
ในการทำงานดีขึ้น ตลอดจนมีความเข้าใจในจุดเด่นและจุดบกพร่องในการทำงานของตน
เองอีกด้วย"³¹

นอกจากนั้น งานวิจัยของ โจเซฟ ปีเตอร์ ฮาโรสกี (Joseph Peter
Harosky) ยังสรุปไว้ว่า

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับอาชีวศึกษาที่ผ่านการฝึกงานอาชีพในรัฐ เพนซิลเวเนีย
ประสบผลสำเร็จในการทำงานมากกว่าผู้สำเร็จการศึกษาที่ไม่ได้ผ่านการฝึก
งานอาชีพอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ความพอใจของนายจ้างที่มี
ต่อลูกจ้างตั้งอยู่บนพื้นฐานของผลการปฏิบัติงานเป็นหลัก³²

จากบทความและงานวิจัยดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าความร่วมมือระหว่างสถาน
ประกอบการและสถานศึกษาในด้านการฝึกงานอาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะกล่าวได้
ว่าเป็นวิธีการเดียวที่จะทำให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในการทำงานจริง
ก่อนที่จะออกสู่ตลาดแรงงาน

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาความคาดหวังของเจ้าของสถานประกอบการและครู
ช่างอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการ
ของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมซึ่งจะทำให้ทราบว่าเจ้าของสถานประกอบการ
และครูช่างอุตสาหกรรมตระหนักถึงความสำคัญของการฝึกงานอาชีพน้อยเพียงใด
และระดับความคาดหวังดังกล่าวก็จะสะท้อนให้เห็นถึงระดับของความร่วมมือของเจ้าของ

³¹

Ralph E. Mason, Peter G. Haines, Lorraine T. Furtado,
Cooperative Occupational Education (Danville, The Inter-State
Printers & Publishers, Inc., 1981), p.85.

³²

Joseph Peter Harosky, "Cooperative Vocational Education
Experience: With and Without Related Skill Training" Disserta-
tion Abstracts International, Vol.44 No.04 (October 1983):

16067A-1068A.

สถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อการจัดการศึกษาวิชาอาชีพพระคัมภีร์มัธยมศึกษากอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและการจัดการศึกษาดังกล่าวให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาวิชาอาชีพตามแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520 หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ.2530-2534) และความต้องการของตลาดแรงงาน

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. ศึกษาความคาดหวังของเจ้าของสถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมพระคัมภีร์มัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียน แผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม ในกรุงเทพมหานคร
2. ศึกษาเงื่อนไขของเจ้าของสถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมพระคัมภีร์มัธยมศึกษาตอนปลายเกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร
3. เปรียบเทียบความคาดหวังของเจ้าของสถานประกอบการกับความคาดหวังของครูช่างอุตสาหกรรมพระคัมภีร์มัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร
4. เปรียบเทียบเงื่อนไขของเจ้าของสถานประกอบการกับเงื่อนไขของครูช่างอุตสาหกรรมพระคัมภีร์มัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร

สมมติฐานการวิจัย

เจ้าของสถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมพระคัมภีร์มัธยมศึกษาตอนปลายมีความคาดหวังต่อการฝึกงานอาชีพของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. จุดมุ่งหมายของการทำวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาความคาดหวังและเจือใจของเจ้าของสถานประกอบการและครูชาวอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมในกรุงเทพมหานคร โดยมุ่งศึกษาความคาดหวัง 11 ด้าน และเจือใจ 10 ด้าน ดังต่อไปนี้

ความคาดหวัง 11 ด้าน

1. ด้านการฝึกโดยทั่วไป คำนึงถึง ความจำเป็น เป้าหมายและความร่วมมือในการฝึก
2. ด้านผู้เข้ารับการฝึก คำนึงถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับผู้เข้ารับการฝึกเมื่อการฝึกสิ้นสุดลง
3. ด้านวิธีการฝึก คำนึงถึงกระบวนการในการฝึก
4. ด้านเวลาในการฝึก คำนึงถึงการกำหนดเวลาในการฝึก
5. ด้านการประสานงาน คำนึงถึงผู้รับผิดชอบและประโยชน์ของการประสานงาน
6. ด้านการนิเทศและการควบคุมการฝึก คำนึงถึงประโยชน์ของการนิเทศา และผู้รับผิดชอบ
7. ด้านค่าใช้จ่าย คำนึงถึงรายรับและรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึก
8. ด้านวัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือในการฝึก คำนึงถึงสภาพของวัสดุ-อุปกรณ์
9. ด้านสถานที่ฝึก คำนึงถึง ขนาด ความพร้อมและประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อให้ความร่วมมือในการฝึก
10. ด้านการประเมินผล คำนึงถึง จุดประสงค์ของการประเมินผลและผู้รับผิดชอบ
11. ด้านการปรับปรุงและส่งเสริมการฝึก คำนึงถึง การปฏิบัติของผู้เข้ารับการฝึกที่ยังขาดทักษะและมีทักษะอยู่แล้ว

เงื่อนไข 10 ด้าน

1. ด้านผู้เข้ารับการศึกษา คำนึงถึงคุณสมบัติ การแต่งกาย การปฏิบัติตน และจำนวนผู้เข้ารับการศึกษาในแต่ละครั้งต่อสถานประกอบการ 1 แห่ง
2. ด้านวิธีการฝึก คำนึงถึง กระบวนการในการฝึก
3. ด้านเวลาในการฝึก คำนึงการกำหนดเวลาในการฝึก
4. ด้านการประสานงาน คำนึงถึงผู้รับผิดชอบ เป้าหมายและ ผู้รับผิดชอบด้านค่าใช้จ่ายในการประสานงาน
5. ด้านการนิเทศและการควบคุมการฝึก คำนึงถึง ผู้รับผิดชอบ และการกำหนดเวลาในการนิเทศฯ
6. ด้านค่าใช้จ่าย คำนึงถึง รายรับรายจ่ายที่เกี่ยวข้องกับการฝึก
7. ด้านวัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือในการฝึก คำนึงถึงสภาพ ลักษณะ และจำนวนของวัสดุ-อุปกรณ์ฯ
8. ด้านสถานที่ฝึก คำนึงถึง สภาพและลักษณะของสถานที่
9. ด้านการประเมินผล คำนึงถึง การกำหนดเวลา ผู้รับผิดชอบ และการกำหนดคะแนนในการประเมินผล
10. ด้านการปรับปรุงและส่งเสริมการฝึก คำนึงถึงการปฏิบัติต่อผู้เข้า การฝึกที่ยังขาดทักษะ และมีทักษะอยู่แล้ว

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ เจ้าของสถานประกอบการและครูช่าง อุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในเขตต่าง ๆ ตามที่ตั้งของโรงเรียนที่เปิดสอน แผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม 6 สาขา ได้แก่

1. ช่างยนต์ เขต ห้วยขวาง ราษฎร์บูรณะ
2. ช่างไฟฟ้า เขต ราษฎร์บูรณะ
3. ช่างเชื่อมโลหะแผ่น เขต ห้วยขวาง บางขุนเทียน ราษฎร์บูรณะ และภาษีเจริญ
4. ช่างอิเล็กทรอนิกส์ เขต ยานนาวา
5. ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม เขต บางกอกน้อย ภาษีเจริญ และบางกะปิ
6. ช่างก่อสร้าง เขต บางเขนและบางขุนเทียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความคาดหวัง³³ หมายถึง ความปรารถนาที่จะให้บางสิ่งบางอย่างเกิดขึ้นจริงตามจุดมุ่งหมายที่บุคคลจินตนาการเอาไว้ ในที่นี้หมายถึงความคาดหวังของเจ้าของสถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม โดยแบ่งความคาดหวังออกเป็น 11 ด้าน คือ ความคาดหวังทั่วไปต่อการฝึกงานอาชีพ ผู้เข้ารับการฝึก วิธีการฝึก ระยะเวลาในการฝึก การประสานงาน การนิเทศและการควบคุมการฝึก ค่าใช้จ่ายในการฝึก (และค่าใช้จ่ายในการนิเทศสำหรับครู) วัสดุ-อุปกรณ์และเครื่องมือในการฝึก สถานที่ฝึก การประเมินผลและการปรับปรุงแก้ไขหรือส่งเสริมการฝึก

เงื่อนไข หมายถึง ข้อกำหนดของเจ้าของสถานประกอบการและครูช่างอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่มีต่อการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการของนักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม

สถานประกอบการ³⁴ หมายถึง สถานที่ประกอบกิจการเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจ โดยมีนายจ้างและลูกจ้างดำเนินงานอยู่เป็นประจำ ในที่นี้หมายถึง สถานประกอบการช่างอุตสาหกรรม 5 ประเภท คือ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะแผ่น ช่างอิเล็กทรอนิกส์ และช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม หรือก่อสร้าง โดยสถานประกอบการประเภทช่างก่อสร้าง เป็นกลุ่มตัวอย่างสำหรับแผนการเรียนช่างเทคนิคสถาปัตยกรรมและช่างก่อสร้าง

เจ้าของสถานประกอบการ หมายถึง ผู้ประกอบกิจการเพื่อหวังผลทางเศรษฐกิจในตำแหน่งนายจ้าง ในที่นี้หมายถึง เจ้าของสถานประกอบการ 5 ประเภทดังกล่าว

³³ H.J. Eysenck (Editor), W. Arnold, R. Meili, Encyclopedia of Psychology Vol. 1 (London: Search Press Limited, 1972), p. 343.

³⁴ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือการบริหารหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ.2524 แผนการเรียนวิชาอาชีพ (วช.1) และวิชาอาชีพ (วช.2), หน้า 56.

การฝึกงานอาชีพ³⁵ หมายถึง กระบวนการในการเรียนการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียน หรือผู้เข้ารับการฝึกมีประสบการณ์ ความชำนาญและความรู้ในวิชาชีพ และสามารถที่จะนำเอาประสบการณ์ ความชำนาญและความรู้ที่ได้ไปประกอบอาชีพได้

ผู้เข้ารับการฝึกงานอาชีพ หมายถึง บุคคลที่เข้ารับการฝึกงานอาชีพในสถานประกอบการเพื่อให้เกิดความรู้ ความสามารถ และทักษะในวิชาชีพของตนภายใต้เงื่อนไขที่เกี่ยวข้องกับการฝึก ในที่นี้หมายถึง นักเรียนแผนการเรียนช่างอุตสาหกรรมระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย 6 สาขา คือ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะแผ่น ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม และช่างก่อสร้าง

แผนการเรียนช่างอุตสาหกรรม³⁶ หมายถึง แผนการเรียนที่นักเรียนต้องเรียน วิชาบังคับและวิชาเลือกตามแผน รวมทั้งสิ้นไม่น้อยกว่า 75 หน่วยการเรียนรู้ โดยเน้นหนักการเรียนวิชาเลือกตามแผน คือ ช่างอุตสาหกรรม ในที่นี้แบ่งเป็น 6 สาขา คือ ช่างยนต์ ช่างไฟฟ้า ช่างเชื่อมโลหะแผ่น ช่างอิเล็กทรอนิกส์ ช่างเทคนิคสถาปัตยกรรม และช่างก่อสร้าง

ครูช่างอุตสาหกรรม หมายถึง ผู้สอนวิชาช่างอุตสาหกรรมระดับ ม.4, ม.5 และ ม.6 ในปีการศึกษา 2529 แยกตามสาขาช่าง 6 สาขาทั้งกล่าว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นข้อมูลแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของเจ้าของสถานประกอบการ และครูช่างอุตสาหกรรมที่มีต่อการฝึกงานอาชีพ
2. เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการฝึกงานอาชีพของนักเรียนในสถานประกอบการ

³⁵ แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2520, หน้า 10.

³⁶ กวงเคื่อน พิศาลบุตร, ศาสตราจารย์ คุณ, ประวัติการศึกษาไทย (ภาควิชา สार्वทศศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, มปป.), หน้า 202.